

KEITH STUART

KLUK Z KOSTEK

ŽIVOT NENÍ VŽDYCKY JEN HRA,
ALE HRY NÁM POMAHAJÍ ŽÍT

plus

Kluk z kostek

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Keith Stuart
Kluk z kostek – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

KEITH STUART KLUK Z KOSTEK

KEITH STUART
KLUK
Z
KOSTEK

Přeložila Johana Eliášová

PLUS

Kapitola první

Odcizil jsem se.

To je první, co mě napadne, když vyjdu z domu, pře-
jdu cestu a nastoupím do našeho dobitého starého kom-
bíku. Správně by to asi mělo být „*odcizili* jsme se“, ale
nejspíš je to hlavně moje chyba. Ve zpětném zrcátku
vidím svou manželku Jody, jak s dlouhými neupravenými
a zacuchanými vlasy stojí ve dveřích. Do boku jí zavrtává
tvář náš osmiletý syn Sam. Snaží se zakrýt si oči i uši zá-
roveň, a já vím, že to není proto, že by mě nechtěl vidět
odjíždět. Připravuje se tím na zvuk motoru, který pro něj
bude příliš hlasitý.

Zvednu ruku v hloupém, omluvném gestu, jaké člověk
udělá, když náhodou někomu vjede do cesty. Pak otočím
klíčkem a pomalu se rozjedu. Jody je najednou u okýnka
a jemně na něj klepe. Stáhnu ho.

„Opatruj se, Alexi,“ řekne. „Všechno si to, prosím tě,
vyřeš – měl jsi to udělat už dávno, když jsme ještě byli
šťastní. Kdybys to tehdy udělal, kdo ví, třeba bychom
byli šťastní i teď.“

Oči má zvlhlé a hřbetem ruky si zlostně utírá slzu. Pak
se na mě podívá a můj smutný, provinilý výraz na její
vztek asi trochu zapůsobí. Její usazený pohled trochu
zjihne.

„Pamatuješ, jak jsme byli kdysi kempovat v Cumbrii?
Jak nám tam tehdy ty kozy sežraly stan a tys chytl plíseň
na nohou? Ať už se teď děje cokoliv, takhle hrozné to
snad není, ne?“

Mlčky přikývnu, zařadím rychlost a rozjedu se. Když
se opět podívám do zpětného zrcátka, vidím, že Jody se
Samem už zašli zpátky dovnitř. Dveře jsou zavřené.

A je to. Devět let spolu a možná je se vším konec. Sedím
v našem mizerném autě a netuším, kam jedu.

Sam byl krásné miminko. Odjakživa byl nádherný. Když se narodil, měl husté hnědé vlasy a velké svůdné rtíky – jako takový malý počurávající se Mick Jagger.

Od první chvíle to s ním bylo těžké. Nejedl ani nespal. Plakal a plakal; brečel, když ho Jody chovala, a brečel, když ho položila. Jako by zuřil, že vůbec musí být na světě. Než se konečně nechal trochu nakojit, trvalo to víc než den. Vyčerpaná a zoufalá Jody ho držela u prsu a plakala úlevou. Unaveně a zmateně jsem tomu přihlížel, v ruce tiskl balíček čokoládových tyčinek a časopisy; zbytečné potěšení pro novopečenou maminku. Velmi rychle mi došlo, že neexistuje nic, co bych jí mohl dát, abych jí to ulehčil. Tak to je. Tohle je teď život.

Byl to pořádný fofr.

„Můžeš zůstat, jak dlouho budeš chtít,“ oznamuje mi Dan, když se u něj o třiadvacet minut později objevím. Věděl jsem, že Dan tu pro mě bude; nebo jsem aspoň věděl, že bude v neděli odpoledne doma, protože se tou dobou obvykle z něčeho vzpamatovává – ať už je to otvíračka nového klubu, náhodný sobotní románek nebo vzrušující kombinace obojího.

„Mám pro tebe volnej pokoj,“ řekne, když nastoupíme do výtahu. „A taky bych někde měl mít nafukovací matraci. Jenom možná trochu uchází. Ale to ony vlastně všechny, co? Spal jsi někdy na nafukovací matraci, která by neucházela? Nespal, co? Promiň, kamaráde, ty teď máš asi trochu jiný starosti. Je mi to jasný.“

Pak zaraženě stojím v jeho chodbě a v ruce pořád svírám sportovní tašku Nike, kde mám v podstatě veškeré svoje oblečení, notebook, nějaká cédéčka (proč?), hygienickou tašku a fotku Jody a Sama z dovolené v Devonu před čtyřmi lety. Sedí na pláži a smějí se, ale je to jen příšerná přetvářka. Celý ten týden byl hotová noční můra, protože Sam nemohl v divné nové posteli pod těžkou neznámou peřinou spát a taky se hrozně bál racků. Takže nakonec spal s námi, pořád se vrtěl a celou noc se budil – celou a každou –, až jsme

byli tak unavení, že jsme skoro nevytáhli paty z karavanu. Další dovolené už jsme pak víceméně vynechali.

„Chceš se jít někam opít?“ nabídne mi Dan.

„Já bych... Radši bych si nejdřív někam dal věci a na chvílku si sedl, jo?“

„Jasně. Postavím na čaj. Měl bych mít nějaký sušenky. Určitě nějaký mám.“

Dan zamíří do kuchyně a já se dovleču do pokoje, pustím tašku na zem a sesunu se na kancelářskou židli u počítače. Na chvílku zvažuju, že ho zapnu a napíšu Jody, ale místo toho se dívám ven z okna. Co bych jí jako psal? *Ahoj Jody, promiň, že jsem vám poslal manželství. Nešlo by na těch posledních pět let nějak zapomenout? :*)

Ve skutečnosti už ani nevím, jak s ní mluvit, natož jak jí psát. Celé manželství jsme strávili obavami o Sama – kvůli jeho výbuchům, mlčení, dnům, kdy na nás ječel, dnům, kdy se schovával v posteli a vyhýbal se jakémukoli kontaktu. Celé dny, dlouhé měsíce, jsme se snažili předcházet dalším záchvatům. A jak jsme se to tak všechno pokoušeli nějak zvládnout, to, co bylo mezi mnou a Jody, prostě vyprchalo. Teď je to najednou hrozně zvláštní, nebýt se Samem, i když je to zatím jenom pár hodin; ten tlak je pryč, ale na jeho místo už nastupuje smutek. Citové vakuum zřejmě není nic přirozeného.

Z Danova bytu v sedmém patře nového moderního bytového komplexu na kraji města je vidět celý Bristol rozprostírající se na horizontu; cihlové panorama viktoriánských domků, kostelních věžiček a kancelářských budov z šedesátých let, tlačí se na sebe jako netrpěliví lidé na cestě do práce. Tam venku jsou tisíce domovů, v nichž žijí rodiny – rodiny, které se zrovna teď nerozpadly.

Začínám si říkat, že nějaký drink by možná nemusel být špatný nápad. Ale jak na to být jenom pomyslím, zamlžl se mi oči a pár vteřin trvá, než mi dojde, co se děje. Aha. Je to tak, brečím. A pak mi po tvářích stékají obrovské slzy, které za sebou nechávají vlhké cestičky, teče mi z nosu a celý se třesu.

„Čaj je hotovej,“ zavolá Dan z chodby. „Myslel jsem, že mám i čokoládový esíčka, ale našel jsem jenom tyhle sušenky. Nevím, jestli je to úplně ono.“

Objeví se ve dveřích, podívá se na mě a vidí, jak sedím na podlaze u židle, hlavu v dlaních a neovladatelně vzlykám.

„Tak dobře,“ řekne a opatrně položí čaj na stůl. „Já se po těch esíčkách ještě podívám.“

Rozhodneme se, že se nikam opít nepůjdeme.

Později v noci se mi zdá, že se propadám do hnusné černé bažiny, ze které není úniku. Když se s lapáním po dechu probudím, je mi jasné, že to musel být nějaký zoufalý projev mého emočního stavu – pak mi ale dojde, že matrace pode mnou se rychle vypouští a já se skutečně propadám. Tolik k mému podvědomí.

„Jak jsem se sem dostal?“ ptám se sám sebe a unikající vzduch občas zasípá, jako když si upšoukne štěně. Víte, jaké to je, uvažovat ve tři ráno nad životem? Všechno se točí kolem chyby, které jste udělali, zpátky do minulosti se táhnou trhliny selhání jako na popraskané, špatně omítnuté zdi – i v té tmě je můžete všechny sledovat až ke zdroji. Nebo si to aspoň myslíte. Nakonec se většinou ukáže, že zdroj je neurčitý a nepřetržitě v pohybu – jako díra v nafukovací matraci. Antičtí filozofové měli takové rčení: „Poznej sám sebe.“ Pamatuju si, jak jsem se na univerzitě učil o Oidipovi – prohřešil se právě tím, že nevěděl, že ho hned po narození oddělili od rodičů, a proto by si měl dávat sakra pozor, jestli chce opravdu zabíjet staré muže někde na cestě a spát s ženskýma, co jsou dvakrát starší než on. Kdo ale sám sebe doopravdy zná? Teda, nechci tím říct, že na všechny čekají tak osudné chyby, jaké udělal Oidipus – to by bylo v prdeli. Kdo ale doopravdy ví, proč děláme, co děláme? Já jsem zaseklý v práci, kterou nesnáším, dělám přesčasy, domů se plahočím za tmy a pořád si říkám, že to je proto, že potřebujeme peníze, potřebujeme bezpečí. Sam chodí k logopedovi, Jody ne-

může pracovat, protože on potřebuje její neustálou péči; ona je ta, ke komu utíká, když ho děsí jeho vlastní chování. Já rozpačitě postávám někde vzadu, strachuju se, nabízím pomoc, která je k ničemu. Jak to můžu všechno zase dát dohromady?

Kolem čtvrté ráno se mi nějak podaří upadnout do stavu polovědomí, co by se s kapkou velkorysosti dal nazvat spánkem. Zdánlivě po pár minutách se ale skrz závěsy začne prodírat světlo a je pondělí ráno a Dan stojí ve dveřích v sakra úzkých boxerkách Calvin Klein a hladově hltá z misky lupínky.

„Půjdeš do práce?“ zeptá se mě. „Můžu ti tu nechat klíče. Tak za deset minut musím letět. Pomáhám Craigovi s webem, kterej dělá pro jedno hudební vydavatelství ve Stokes Croft. Dej si klidně lupínky a kafe. Jsi v pohodě? Vypadáš trochu líp. Teda, vypadáš hrozně, ale aspoň nebrečíš.“

Zmizí v koupelně. Podívám se na telefon, jsou tam dvě zprávy, ale ani jedna není od Jody. Jsou od Daryla z práce. V první stojí: *Hejbní sebou, mám pro tebe dvě nové oběti*. A následuje: *Teda, myslel jsem „klienty“*. Obě smažu.

Pak se obléknu a vyjdu ven a vleču se do města. Slunce je nízko a jasně září na domy, světlo se odráží od oken a hladkého betonu. Před dvaceti lety tady všude byly polorozpadlé továrny a prázdné pozemky, utopené v poházených odpadcích a rozrůstajícím se plevelu. Pak se ekonomika zase dala do pohybu a najednou tu stojí prvotřídní nemovitosti. Než se nadějete, stane se z toho futuristická obytná oblast, gigantická zástavba pseudobrutalistických domů napěchovaných úhlednými bytečky pro mladé profesionály na vzestupu.

Podobných lidí jsem potkal hodně. Pomáhám jim tam žít. Za své hříchy pykám tím, že jsem hypoteční poradce. Mou prací je přeměřovat naděje a sny klientů a porovnávat je s trhem nemovitostí a jejich našetřenými úsporami. Jinak řečeno pomáhám lidem vyměnit všechno, co si kdy

vydělají, za garsonku, kde si člověk nemůže ani pověsit fotku kočky, kterou si stáhl do svého chytrého telefonu. Je to taková zvláštní rodičovská práce – podíváme se na to, co máte a co si můžete dovolit; nebudeme to přehánět, musíme zůstat nohama na zemi. Jaký je váš majetek? Máte nějaké bohaté příbuzné? Procházíme si různé rozpočty. Mladé páry čerstvě po svatbě nebo s dítětem na cestě, které sčítají své nuzné prostředky. Jejich dojemně nadějně pohledy. Bude to stačit? Často ne. Zůstaňte ještě pár let v nájmu, šetřete. Tohle je moje každodenní praxe. Ten systém je v háji; vidím celé čtvrti, kde mladí nemají šanci si něco koupit. Místo toho se stěhují pryč od rodičů. Kam, to nevím.

Dělám to už sedm let, prožil jsem vzestup i recesi a pomalé zotavování. Původně to mělo být jenom takové nouzové řešení. Kancelářská práce, která mi pomůže platit účty, dokud se neobjeví něco lepšího. Uklouzl jsem ale na cestě kariérního růstu a nezvládl se zase postavit. Nakonec se ukázalo, že mi to jde – umím se vcítit do chudých, pomoci bohatým. Mám velkou trpělivost s klienty, kteří nerozumí tomu, o čem mluví – tuto schopnost jsem získal během tří let rozebírání filozofie s lidmi přesvědčenými o tom, že Nietzsche měl pravdu. Když tomu peníze odpovídají, uzavřu smlouvu, když ne, umím klienta vlídně zklamat. To, co se ale děje doma, s počítačem a přístupem k národnímu hypotečnímu trhu vyřešit neumím.

Neumím to vyřešit nijak.

Krátká procházka přes Avonu, podél přístavu, a jsem v práci, v malé soukromé realitní kanceláři jménem Stone-wicks, vmáčknuté mezi hospodu a sendvičový bufet v hustě zastavěné nemoderní čtvrti v centru města. Daryl sedí u okna v levném obleku, nabitým statickou elektřinou, ještě mokré ježaté vlasy mu schnou v odrážejícím se slunečním světle.

„Všecko v pohodě?“ zeptá se od stolu, aniž zvedne hlavu od počítače. Darylovi je něco málo přes dvacet a sálá

z něj strojené odhodlání, ale zároveň pořád zvládá být za všech okolností děsivě bezstarostný. Tenhle týpek vyloženě nemůže dělat nic jiného než realitního makléře. Někde v počítači má tabulku, do níž si zapisuje své prodejní cíle na příštích třicet let. Když uzavře smlouvu, zatroubí na debilní houkačku na kolo. Je to až žalostné, že se narodil v devadesátých letech, a ne na sklonku šedesátých. Měl to být mladý thatcherista. Zasloužil by si naducaný kožený zápisník a Golf GTI. Místo toho má chytrý telefon a Corsu. Je mi ho líto.

Zamumlám něco na odpověď a po rozvrzaných dřevěných schodech zamírím do své kanceláře. A pak zavolám Jody.

„Ahoj, to jsem já.“

„Ahoj.“

„Jak to jde? Co Sam?“

„Jde to. Je ve škole. Celou cestu brečel – nepomohlo dokonce ani napodobování *Toy Story*. Když jsem dělala Buzze Raketáka, praštil mě do pusy. Ale je fakt, že ten mi nikdy moc nešel. Paní Ansonová řekla, že ho pohlídá.“

„Jsi v pohodě?“ zeptám se.

Následuje dlouhá pauza. Jeanette, sekretářka, nakoukne dovnitř a napodobí pití z hrnku. Přikývnu a zvednu palec.

Kancelář působí stroze. Sešlapaný bordó koberec a upatlané okno s výhledem na malé parkoviště vzadu za domem. Na stěně dřív býval obraz viktoriánského Bristolu, ale sundal jsem ho a místo něho pověsil fotku Corbusierovy vily Savoye, abych si připadal inteligentněji a všechny naštvál. Je tu taky kartotéka a na ní tučet pohlednic s poděkováním od mladých párů, které se vydaly do světa se svými obrovskými dluhy.

„Tak co budeme dělat?“ zeptá se.

„Nevím. Promiň, musím končit, jde sem další pár.“

Jakmile zavěším, vejde Jeanette s čajem. Už chce něco říct, ale pak se na mě podívá a tiše položí hrnek na stůl. Vrhne na mě soucitný pohled a odejde. Slyšela všechno.

Zbytek kanceláře se to dozví během deseti minut. Opustil jsem svou ženu a autistického syna.

Chvilí si říkám, že jsem unikl rodinným mukám, ale mýlím se. O hodinu později jdu do města na oběd a zaskočím do malého bistra, kam jsme s Jody brávali Sama. Uprostřed poledního shonu zahlédnu u jednoho stolku Jody s kamarádkou Clare. Spiklenecky se hrbí nad dvěma středně velkými latte. Zamířím k nim, prodírám se mezi mladými matkami a studenty. Nevšimly si mě.

„Je tak strašně vzdálený,“ stěžuje si Jody. „Vůbec se na něho doma nemůžu spolehnout. Vždycky má něco jiného.“

„Nezvažoval nějakou poradnu nebo tak něco?“ zeptá se Clare. „Nebo řešil vůbec někdy, co se mu stalo?“

A samozřejmě že Jody a Clare se baví úplně o všem. Samozřejmě že tady u oběda rozpitvávají náš vztah. Jsou tak nenuceně, nestřeženě otevřené, jak to muži vůbec neumí. Znáte to: „Zkus tenhle citronový dort, je výborný, no a co ten emocionálně apokalyptický rozpad tvého devítiletého manželství?“

„Ahoj,“ pozdravím trapně.

Obě zvednou hlavu, lehce vyděšeně.

„Jé, ahoj Alexi,“ řekne Clare. „Zrovna jsme o tobě mluvily.“

„Slyšel jsem,“ odpovím. „Můžu si jenom na chvíličku promluvit s Jody?“

„Jasně, zrovna odcházím. Jody, uvidíme se později, jo?“

Jody tiše přikývne. Posadím se. Hraje si s prázdným sáčkem od cukru vedle hrnku.

„Takže Clare asi ví o všem, co?“ začnu.

„Jo, byla jsem rozhozená a potřebuju mluvit aspoň se svými přáteli, Alexi. Když *my* dva spolu nemluvíme. Takhle se už žít nedá. Jsem hrozně unavená. Mám už toho všeho úplně plné zuby.“

„Já vím, já vím. Potřebovali mě ale v práci, jsme pod hrozným tlakem. Mrzí mě, že jsem tu pro tebe a pro Sama nebyl, mrzí mě, že se vždycky vykroutím z hlídání. Je to prostě tak hrozně...“

„Těžké?“ dokončí Jody. „To teda sakra je, Alexi. Je to sakra těžké. Ale on tě potřebuje.“

„Víš, jak někdy plynou týdny a on je úplně v pohodě? Zbožňuju ho. A pak se to zničehonic vrátí. To je nejhorší. Vždycky si říkám, že jsme se přes to dostali. Tohle a ještě ta práce...“

„Ale Alexi, to není prací, je to v tobě.“

„Já vím.“

„A to je ono, Alexi. Proto potřebuju trochu času. Sam nezvládá, jak na sebe křičíme. Máma se nabídla, že může chvíli zůstat, kdybych potřebovala pomoc, a taky je tu Clare. Musíš si to v sobě vyřešit.“

„Co ta Samova škola? Máme už jenom pár měsíců na to, se rozhodnout, jestli ho nezkusit přesunout.“

Co Sam? Celé naše životy točí kolem téhle věty! Sam je planeta starostí a zmatku, kolem které obíháme po většinu našeho vztahu. Loni nám pediatr po nekonečných měsících testů a rozhovorů sdělil, že se náš syn nachází na horní části autistického spektra. Té funkčnější, jednodušší části. Povrchové části. Má problémy s řečí, bojí se společenských situací, nesnáší hluk, některé věci musí být po jeho, a když je zmatený nebo vyděšený, je agresivní. Skryté sdělení, které se schovávalo pod touhle informací, ale bylo, že to máme v porovnání s některými jinými rodiči ještě jednoduché.

A ano, ta diagnóza byla úlevou. Konečně nějaké pojmenování. Když křičí a bojuje na cestě do školy, když se v restauraci schovává pod stůl, když odmítá obejmout příbuzné nebo na ně vůbec reagovat, kamarády nebo kohokoli jiného kromě Jody, je to autismus. Může za to autismus. Začal jsem autismus brát jako takového nenávidného ducha, přízrak, démona. Občas to doopravdy je, jako bychom žili ve *Vymítači ďábla*. Někdy by mě ani nepřekvapilo, kdyby se mu hlava začala otáčet o tři sta šedesát stupňů a u toho by zvracel zelený sliz po celém pokoji. Aspoň bych mohl říct: „To je v pohodě, to je autismus – a ten sliz jde dolů horkou vodou.“ Pojmenování ale pomůže jenom do určité

míry. Nepomůže vám spát, nezabrání vám se rozčilovat a dehtat, když po vás někdo něco hází nebo něco rozbíjí. Nezabrání vám dělat si starosti o vaše dítě a jeho život, co s ním bude za deset, dvacet, třicet let. Kvůli autismu to není „já a Jody“, ale „já, Jody a problém se Samem“. Tak mi to připadá. Ale říct to nemůžu. Nemůžu na to skoro ani pomyslet.

„To všechno ohledně Sama...“ nedokončím, ale stačí to.

„Já vím. Ale ty potřebuješ pomoc. Musíš tomu čelit. Nechceš se v sobotu zastavit? Vzít ho někam ven?“

Nervózně si pohrávám s telefonem, obracím ho v dlaních. Představuju si Sama v parku, jak brečí a utíká pryč. Proběhne branou. Vlétne do silnice.

„Bylo by to trochu složitě, možná mě budou potřebovat v práci.“

Ale vidím její ledový pohled, záblesk zlosti, který je zjevný dokonce i v hluku kavárny.

„Ale jo, jasně,“ řeknu.

„Můžeme si pak promluvit o té škole.“

„Jo. Uděláme to tak.“

„Tak se měj, Alexi. Opatruj se.“

„Ty taky. Mrzí mě to. Hrozně mě to mrzí.“

Kapitola druhá

S trhnutím se probudím. Zdálo se mi o mém bratru Georgeovi – už zase. Jsem celý zpocený a dýchám zrychleně. Chci se natáhnout po Jody, ale kvůli vyfouknuté matraci mám přeleželou a úplně znečitlivělou ruku. Vyděšeně se posadím a divoce tou nepoužitelnou končetinou zamáčkám, takže se praštím o zeď a o nohu Danova stolu. Chvilí to trvá, než se mi do ní vrátí cit – a než si uvědomím, že nejsem doma, ale sám v Danově prázdném pokoji. Z matrace se ozve ubohé „pfffffff“, jako by se mi tiše vysmívala.

Je pátek ráno. Dan si v koupelně zpívá „Shake It Off“ od Taylor Swift a já si radši nechci představovat, jakými pohyby svůj zpěv doprovází. Posadím se, vyšmátrám z tašky nějaké oblečení a vydám se do obýváku, ze kterého vede francouzské okno na miniaturní balkonek, kam se Danovi podařilo vecpat dvě skládací křesílka. V rohu místnosti je malý kuchyňský kout se sporákem, ledničkou, myčkou a dřezem – všechno dokonale čisté. Dan kuchyňku moc nepoužívá. Ve zbytku místnosti se chaoticky mísí nábytek z IKEA, komiksy, ovladače k videohrám a nejrůznější nahrávací a přehrávací zvuková zařízení. Většinu jedné stěny zabírá dvaapadesátipalcová LED televize. Na obrazovce je uprostřed přestřelky pozastavené *GTA V*. Kdyby Dana a jeho byt viděli architekti, co tyhle prostory navrhovali, nejspíš by si spokojeně plácli. Přesně takové moderní mladé lidi měli při navrhování na mysli. Takové, kterým je jedno, že se lednička a trouba nedají otevřít najednou. Že se do dřezu nevejde lavor. Místo něj má Dan obrovskou pikslu od margarínu. Nevadí to, protože tu stejně neumývá nic jiného než hrnky. Stravuje se buď v restauraci, anebo si dá super instantní nudle nebo polívku z kelímku. Po pravdě vůbec nechápu, co dělá,

že si na tenhle vysněný staromládenecký bejvák vydělá. Svým způsobem je to děsivé, pozorovat jeho život a jak se bezcílně přesouvá od jednoho projektu k druhému a daří se mu přeskakovat propasti moderní ekonomiky. Já bych na to neměl. Ne teď. Po tom, co se stalo Georgeovi, jsem přišel o veškeré ambice. Všechno potemnělo, možnosti se kolem mě uzavřely jako mříže vězení. Na vysoké jsem připomínal náměsíčního a pak se protloukal od jedné jisté a nudné práce ke druhé. Dan si mezitím udržoval kamarády v nejrůznějších kreativních agenturách, které si ho najímaly na pomoc s tvorbou webových stránek nebo s návrhy nových interiérů v obchodech a s otvíračkami klubů. Nevím ale přesně, v čem ta jeho pomoc spočívá. Ten parchant má ale takovou kliku, že se na něj obracejí znovu a znovu. Bristol je místo, kde se neustále buduje nějaká nová zástavba, umělecké centrum nebo dočasné tržiště uměleckých řemeslníků postavené z přepravních kontejnerů. Dan se zjevně zná se všemi, kteří se kolem těchto věcí točí; vždycky je tam, kde se něco děje.

Samozřejmě mu to hrozně závidím, odjakživa – od svých sedmi let, kdy se jeho rodina přistěhovala vedle nás a na příjezdové cestě zaparkovalo jejich kobaltově modré BMW páté řady. Dan, bystrý a předčasně vyzrálý chlapec v červených džínách a žluté polokošili značky Lacoste, se vyvalil ven. S Emmou a Georgem jsme naše nové, okouzující sousedy pozorovali ze zahrádky před domem a Dan se k nám přišoural.

„Čau, já jsem Dan, co hrajete? Můžu hrát s váma?“ zeptal se protáhle.

A úplně si nás podmanil, stejně jako si od té doby podmanil úplně každého. Ale já, koho já znám? Zním Jodyinu kamarádku Clare a jejího muže Matta, kteří mají čtyři děti a věnují jim všechn svůj čas. Zním realitní makléře a hypoteční poradce. Zním Jody a Sama. A to je všechno. Proč se mi nepodařilo trochu víc? Co se sakra stalo?

Sam. Stal se Sam.

V práci si přečtu e-maily a zjistím, že celá kancelář jde v jednu odpoledne na povinný oběd do restaurace. Já, Daryl, Jeanette, další dva makléři Paul a Katie a manažer Charles. Paulovi a Katie táhne na čtyřicet a chovají se, jako by byli manželé už asi tak tři sta let. Jsou nedělitelná jednotka. Děti nemají. Nemovitosti jsou jejich děti. Možná to tak dokonce i někdy řekli, už si nepamatuju. Mluví spolu, jako by jejich vztah byl jeden dlouhý realitní obchod – odsekávaným obchodním tónem. Občas si nechtěně představím, jak se spolu milují a Paul je nahoře a křičí: „Dojde k výměně, dojde k výměně... DOŠLO K NÍ!“ Už se na ně nemůžu ani podívat. Charlesovi je přes čtyřicet a na místní realitní scéně je celkem nula. V tomhle věku už by měl být oblastním manažerem nějakého národního řetězce, nebo aspoň ředitelem naší nicotné firmičky. Pořád je ale u nás v kanclu a pachtí se s prodejem. Vlasy mu řídnou, pokožka se zvrásňuje. V druhém šuplíku má malou lahev whisky – prozradila nám to Jeanette. Nepovedený obchod? Proč si trochu neulevit, dát si jeden dva loky. Bože, prosím, ať nedopadnu jako on.

Vybrali jsme restauraci U Královské hlavy, krásný tudorovský hostinec na dlážděné ulici poblíž přístavu. Uvnitř to ale vypadá jako v každé jiné britské hospodě. Pokroucený dřevěný bar celý mokrý od vybryndaného alkoholu, v rohu blikající hrací automat, nevyhnutelný smrad na pánských záchodech, v dlouhém porcelánovém žlabu tu a tam pisoárová kostka. Kdyby nějaká kosmetická firma chtěla vyrobit typickou vůni britského flámu, pisoárové kostky by byly jasnou volbou. I když nevím, jestli by se L'Eau de Gateau D'Urine zrovna prodávalo. Ale aspoň mám o čem přemýšlet, zatímco odpočítávám vteřiny, než Daryl začne mluvit o práci.

Stoly jsou vesměs volné, takže si vybereme jeden u okna a vezmeme si zalaminované menu s nabídkou klasických britských hospodských jídel, což znamená mražené polotovary, které někdo v kuchyni strčil do mikrovlnky, vykydal na talíř, a pokud se zrovna cítil na něco luxusněj-

šího, přidal snítku petrželky. Někdy mi připadá, že se takhle v Británii děje všechno, automaticky a bez zájmu. Tohle není opravdová hospoda a opravdové hospodské jídlo, je to jenom napodobenina něčeho, co si lidé myslí, že chtějí.

Bože, není divu, že jsem musel vypadnout z domu.

„Dám si rybu s hranolkama,“ oznámí Daryl. „Ale musím to sníst rychle, ve dvě mi přijde kupec toho baráku v Cliftonu.“

Proboha, už je to tady. Schovám se za své menu a uvažuju, jestli si radši dám pravé vydatné lasagne se spoustou mozzarely, nebo se půjdu utopit. Avona by možná chutnala líp.

Večer se k Danovi vrátím vyčerpaný a nervózní. Myslím jedi-
ně na to, že musím zítra ven se Samem, nejspíš do parku a pak do kavárny. Děsím se toho. Nechápejte mě špatně, Sama zbožňuju celým svým srdcem, ale je to s ním hrozně těžké. A já to zkrátka neumím. Když vidím, jak se začíná rozčilovat – když mu zakážeme dívat se na televizi nebo když se vzbudí a dojde mu, že musí do školy, nebo když nechápe, co budeme dělat o víkendu –, taky se vytočím. Stáhnou se mi vnitřnosti, přichází frustrace a pak už jde jen o to, kdo vybuchne jako první. Jenom Jody ho umí uklidnit. Jenom Jody.

Dneska odpoledne jsem se sešel s jedním párem ohledně hypotéky na malý řadový domek v Totterdownu. Měli s sebou batole. „Je tak strašně upovídáný,“ postěžovali si. „Ani na chvílku nezmlkne.“ Přitom jsou to jenom kecy, doopravdy tím chtěli říct, jak je hrozně chytrý a vyspělý – tenhle buclatý chlapeček, který se mi přehraboval v koši a pobrukoval si písničky z Disneyho pohádek. Skoro jsem jim řekl, že můj syn uměl v jeho věku sotva tři slova, čtyři, pokud počítáte „šššlr“, což říkal fakt často a dodnes nevíme, co to znamená. Přátelé nám tehdy říkali: „No jo, děti, každé má svoje tempo, však on se tam dostane.“ A my uvážlivě přikyvovali a dělali, že nás to netrápí. Pak

jsme si ale na internetu pročitali stránky o výchově. „Tady píšou, že by ve dvou letech měl zvládat padesát slov.“ Což nezvládal. Ani zdaleka. Dokonce nevím, jestli to zvládá teď, a to je mu osm.

Chudák Sam. Můj malý chudáček.

Dan se chystá ven.

„Nepůjdeš taky? Je to zahajovací párty Vesmíru. Patří to tam jednomu kámošovi.“

Na tyhle večírky chodí pořád a vždycky je to někde, kde to patří nějakému kámošovi. Znovu si říkám, jak to dělá? Je o dva roky mladší, ale to není všechno. Jeho život pořád jede jakoby na tempomat a všechno se mu tak nějak mimovolně daří. Když mu před třemi lety umřel dávno zapomenutý strýc, ukázalo se, že Danovi odkázal svoje auto: klasické nebesky modré Porsche 911 Carrera. Dan ho skoro nepoužívá, takže auto v podzemní garáži pod tímhle barákem jenom nabývá na hodnotě. Zdá se, že Dan nemá žádné starosti, žádné opravdové závazky, kromě těch mnoha začínajících hudebních vydavatelství ve Stokes Croft, kterým náhodou s něčím pomáhá. Dan je Dan. A byl takový celou dobu, co jsme spolu vyrůstali, chodili do stejných škol, potkávali se se stejnými přáteli, stejnými děvčaty, stejnými šikanujícími surovci. Mně pomáhal ze rvaček, Emmu bránil před neohrabanou a nežádoucí pozorností na diskotékách. Ať už se mi dělo cokoli – rodičovství, celé to spektrum smutku, pochopení toho, že musím dělat tuhle pitomou práci, abych uživil svou tiše dysfunkční rodinu –, Dan si prostě jen tak žil a byl v pohodě.

Taky jsem býval v pohodě, pár let. Asi tak čtyři. Na vysoké jsem se nějak dostal k vedení alternativní hudební společnosti jménem Zapomnění. Hráli jsme post-rock a takovou divnou elektronickou taneční hudbu v miniaturních klubech plných podivínských muzikofilů, kteří si pořád hladili bradu. Občas jsme pořádali živé koncerty v zaplivaných místních hospodách, a jednou jsem do-

konce organizoval hudební festival ve staré nepoužívané továrně – účastnil se ho i místní tisk a později jej nazval „téměř neposlouchatelným“. Tuhle hlášku jsme si pak dávali na všechny naše plakáty následující dva roky. Dan k nám chodíval, když v Bristolu navštěvoval designérský kurz. Dělal nám plakáty, a dokonce nám vytvořil webové stránky. On u těchhle věcí zůstal, u mě se to všechno nějak vytratilo. Připletl se mi do cesty život.

„Asi zůstanu doma. Ale díky. Díky, Dane.“

„V pohodě, kámo.“

Zírám na vypnutou televizi – přestože Danův byt rozhodně televizní zábavy nenabízí málo. Má kabelovku se čtyřmi sty kanály a hard disk napěchovaný filmy a seriály, je tam toho víc, než co je člověk za jeden lidský život schopný zhlédnout. Mně ale ta možnost volby připadá matoucí a otupující. Jak si dneska jeden má vybrat, na co se dívat? Co když se rozhodnete pro špatný seriál a existuje nějaký lepší, ale vy už jste do toho prvního investovali několik hodin života? Přesně tomu někteří lidé říkají „problémy prvního světa“.

Však je znáte – vždycky se škodolibě vynoří pod vašimi příspěvky na Facebooku nebo Twitteru a bezohledně se do vás pustí za to, že si děláte hlavu s obyčejnými každodenními záležitostmi. Jako rodič dítěte, které má občas ničivé sklony, si brzy odnesete jedno skvělé ponaučení: lidé hrozně rádi soudí. Hrozně rádi vámi ze svých zdánlivě dokonalých životů pohrdají. Ale o tom mluvit nechci. Potřebuju se něčím zabavit, abych přestal myslet na Sama a na zítřek, ale nic není ono. Nechci se na nic soustředit. Nemůžu. Jody říká, že potřebuju pomoc, a možná má pravdu. V hlavě se mi všechno točí, můj mozek je jako vír obav a starostí, nemůžu se ničeho zachytit.

Tak jo, nádech. Dobře. Věc se má takhle: musel jsem Jody a Sama opustit.

Odešel jsem, protože jsme se pořád jenom hádali a stresovali. Musím se naučit, jak s tím přestat. Musím se s tím

tlakem vypořádat. Musím najít ten paprsek světla, který mě odsud vyvede.

Asi teď nejsem zrovna v tom správném citovém rozpoložení, abych konečně rozkoukal *Perníkového tátu*.

Kapitola třetí

Druhý den ráno mě Sam čeká připravený u dveří. Na sobě mikinu s kapucí, kterou má na hlavě, a pod ní jedno ze svých speciálních triček, kde jsou všechny švy schované, takže je na sobě necítí. Pro takové oblečení existují celé weby, jak časem zjistíte, když se potýkáte se všemi těmi vrtochy a úzkostmi. Na zásobování dětí, které se v našem světě necítí příjemně, stojí celé firmy.

„Jdeme do parku, tati? Jdeme do kavárny? Jdeš dovnitř, tati?“

„Na chvilku se stavím.“

Obývací pokoj bolestně a důvěrně připomíná místo po výbuchu oblečení, knížek a hraček, všechno jako šrapnel rozházené po podlaze. Všude jsou hromady věcí – ručníky, neotevřená pošta, noviny. Na staré pohovce se táhne mapa fleků od cereálií k snídani, televize je celá upatlaná otisky prstů a police přetékaají nepořádkem svědčícím o rodičovských povinnostech. Rozestavené kusy lega, motorky Playmobil, figurky akčních postav s chybějícími končetinami.

Moje cédéčka a dévédéčka jsou nedbale naskládaná v rohu, garnýž vypadává ze zdi a závěsy samotné se marně pohupují ve vánku z otevřeného okna.

Tohle je domov, pomyslím si. A najednou s tím knedlíkem v krku nemůžu ani hnout.

Jody sejde dolů, dlouhé mokré kaštanové vlasy zabalené v ručníku, zbloudilé prstýnky jí spadají kolem obličeje. Má na sobě džíny a plandavou mikinu. Vypadá unaveně a obezřetně.

„Ahoj Alexi.“

„Ahoj. Jak... jak to jde?“

„Tati, půjdeme do parku? Můžu si vzít balon? Tati, potřebuju na ten balon tašku?“

„Nevím, jestli ten balon můžeme vzít, půjdeme potom do kavárny a...“

„Ahhh,“ vyrazí Sam a už brečí.

„Měli jsme dneska pár těžkostí,“ procedí Jody mezi zuby. Rázem je u Sama a vezme ho do náruče. Její pohled je všeríkající. Sam zřejmě vstal už v pět, možná dřív. Určitě se snažil pustit si televizi a pak dostal záchvat, když se ospalá Jody přišourala a vypla ji. Určitě se snažil udělat si snídani a všechno polil mlékem a pak se kvůli tomu rozbřečel. Určitě pak Jody znovu vzbudil, aby se zeptal, jestli si může pustit televizi, a brečel, dokud mu to nedovolila. Jako vždycky.

„Co se stalo?“ zeptám se zbytečně.

„Zrovna nedávali kreslené *X-Meny*, tak mě trefil ovladačem do tváře,“ řekne. A taky že jo, má tam modřinu. Když mu byly tři, praštil mě do obličeje kyblíkem od Dupla a vyrazil mi zub. Byl jako Joe Pesci v *Mafiánech* – malý, legrační, ale stačilo, aby se v něm něco přeplo, a najednou byl schopný šíleného, extrémního násilí.

Cítím stále větší úzkost. Sam v dobré náladě je výzva, Sam ve špatné náladě je nepředvídatelný a hrozivý. V žaludku se mi usazuje hrouda strachu. Co když uteče? Co když k něčemu dojde a já ho nebudu moci ochránit? Zaplaví mě představy toho, co se může stát, když to do něho vjede. Na čele mě zalechtají krůpěje potu.

„Možná bychom mohli dělat něco jiného. Jestli nemá náladu...“ navrhu pokorně.

Jody na mě vyčítavě zírá. Ten pohled moc dobře znám.

„Dohodli jsme se, Alexi,“ řekne se zaťatými zuby. „A já mu to napsala do plánu dne.“ Každé ráno kreslí Jody Samovi průvodce dnem, aby viděl, kdy se musí obléknout, kdy bude jíst a co bude až do večera dělat. Sam ho s sebou o víkendech všude nosí a pravidelně do něj nahlíží. Pokud to je v jeho plánu, musí se to stát. Jako by to chtěla zdůraznit, stočí Jody pohled k Samovi, který zápasí se suchým zipem na svých teniskách. To je další věc: tkaničky odmítá. A suchý zip musí být tak utažený, že se bojím,

aby mu chodidla v botách neodumřela. Všechno musí být utažené. Žádná poddajnost.

„Já vím,“ řeknu podobně jako ona se skrývaným vztekem. „Ale když nemá náladu? Silnice kolem parku jsou hrozně rušné. Jenom si dělám starosti...“

„Nic se nestane,“ skočí mi do řeči Jody. „Nemůžeš se těmhle věcem pořád vyhýbat – a už vůbec se nemůžeš vyhýbat vlastnímu synovi. To je ten problém, Alexi, já bych tady vůbec neměla stát a přemlouvat tě, abys ho dopoledne vzal ven – abys za něho na tři zatracené hodiny převzal zodpovědnost!“

Už se chystám něco říct, ale přeruší mě.

„A nechci poslouchat nic o tom, jak to máš těžké v práci. Zkus si být doma a čekat na další telefon ze školy, ve kterém ti oznámí, že Sam někoho zkopal nebo že ho někdo praštil nebo že prořval celé dopoledne. Zkus si mu uvařit večeři a pak ji hodinu udržovat na přesně té správné teplotě, než ji celou sní. Zkus si to! Jsem úplně hotová. A ty mi nijak nepomůžeš! Přesně proto jsme teď tam, kde jsme.“

Na chvilku zavládne ticho, patová situace.

„Tati, jsem nachystaný,“ zavolá Sam. „Jsem nachystaný jít do parku. Bereme balon?“

„Tak jo,“ řeknu a snažím se dýchat klidně. „Vezmeme balon a maminku tady zatím necháme. Potřebuje chvilku pro sebe.“

„Jdeme do parku?“

„Ano.“

„A pak do kavárny?“

„Ano, Same.“

„Můžu si dát šlehané mléko?“

„Ano.“

„Ale nejdřív půjdeme do parku?“

„Ano, nejdřív do parku a pak do kavárny.“

Kývnu směrem k Jody, ale jen stěží se jí můžu podívat do očí. Na okamžik jsem za možnost útěku vděčný.

„Tati, bereme balon?“

Park se nachází na kopci mezi čtvrtěmi Bedminster a Totterdown, kus zeleného prostoru mezi řadami viktoriánských domů, na kterém se do všech směrů rozbíhají cesty jako vlákna obrovské pavučiny. Po okrajích jsou rozdrobené pěšiny, kudy se beze slov trmácejí a klopýtají běžci a navzájem si kříží dráhy jako zpocení roboti. Taky je tu malé hřiště s houpačkami a skluzavkami, které bylo postaveno v raných devadesátkách a pak ponecháno vlastnímu osudu. Houpačky už nemají žádná sedátka, takže jsou to jenom rezavé kovové rámy zbytečně zavěšené na řetězech, jako nějaké venkovní sadomaso hřiště. Skluzavka je pokrytá graffiti a hanbatými anatomickými kresbičkami. Nevím, jestli by to radnice měla spíš zlikvidovat, nebo přihlásit do soutěže o Turnerovu cenu.

Sam si tiskne k hrudi svůj míč. Někdy si s ním kopeme, někdy ho ani na moment nepustí z rukou. Rozhlédnu se a snažím se odhadnout, co ho rozčílí.

Pravděpodobnost záchvatu vzteku na hřišti:

Kolemjdoucí dospělý, který na něj promluví: 10:1

Hlasitý pes: 8:1

Další děti, které by si mohly chtít zahrát fotbal: 5:2

Štiplavé kopřivy: 5:1

Vosy: 8:3

Meditační skupina těhotných žen za brankou (ta tam opravdu jednou byla a Samovi se to zdálo děsivé): 100:1

Absence pojízdného stánku se zmrzlinou: 1:1

Dneska je tu jenom pár dětí, a ty vypadají, že jsou úplně ponořené do nějaké hry na zrezlých sexuálních strojích, takže s tím by problém být neměl. Jediní lidé se psem jsou daleko, takže budu mít čas Sama varovat. Stánek se zmrzlinou je na svém obvyklém místě v očekávání, že z pozdně letního teplého dne něco vytěží. Mohlo by to vyjít. V duchu si oddechnu.

Tohle jsem se o autismu naučil poměrně brzy. Film *Rain Man* z roku 1988 s Tomem Cruisem a Dustinem Hoffmanem není dokument. Ne každý autista má nějakou zvláštní

schopnost. Kdybych Sama vzal do bristolského kasina, neuměl by spočítat všechny karty a vydělat nám menší jmění. Místo toho by akorát byl rozrušený vším tím hlukem a krčil by se někde pod ruletou, dokud by si pro mě nepřišla ochranka kvůli tomu, že jsem do kasina vzal dítě.

Má ale celkem zajímavý pohled na svět, na což se usilovně snažím nezapomínat, když moje hladina stresu přeteče, třeba když se mu snažím obléknout špatnou bundu nebo když mají fazole, co mu Jody uvařila, asi o dva stupně víc než obvykle. Samovi svět připadá jako obrovský motor a ten musí fungovat určitým způsobem a předvídatelně, aby se Sam cítil v bezpečí. Než se uvolní, potřebuje znát časové rozvržení a počínání všeho kolem, a navíc musí mít pořád po ruce ovladač, kterým to jde všechno vypnout.

Dívám se, jak běží k několika spadáným kmenům, na kterých si rád hraje, a přesně vím, jak to bude probíhat. Vyleze na jeden konkrétní strom, přejde po něm, a až dojde na konec, zkontroluje, jestli se dívám. Zauvažuje, že přeskočí na vedlejší kládu, ale místo toho sleze dolů a pak na ni vyleze. Pokud si tam budou hrát nějaké jiné děti, shodí je dolů – ne proto, že by je chtěl šikanovat, ale proto, že tohle je systém popadaných stromů a ten musí určitým způsobem fungovat. Jiné dítě pro něj představuje chybu v systému. To, že ho shodí dolů, je pro něj určitá obdoba antivirového programu. „ODHALENO DÍTĚ. SHAZOVÁNÍ AKTIVOVÁNO. DÍTĚ ODSTRANĚNO. UPOZORNĚNÍ: DÍTĚ BĚŽÍ S PLÁČEM ZA RODIČI.“

Mohl bych tam po té ztrouchnivělé kládě lézt s ním, ale nelezu. Nikdy to nedělám. Houpu ho na houpačce, kopu si s ním, ale co se týče různého blbnutí, na to zkrátka nejsem. Nejsem takový ten táta. Víte, co myslím – ti tátové v konverskách a tričkách s Batmanem, kteří se zjevně zoufale snaží dokázat, že je s nimi sranda a že uvnitř jsou pořád dětmi a že jsou pro své potomky super kámoši. Vyvádějí blbosti a dávají najevo své bujaré veselí, jako by hráli inscenaci filmu Toma Hankse *Velký*. Podezřele po mě pokukují, jak zpovzdálí mapuju potenciální nebezpečí.

Hrát si pro mě není jen tak. Je to dřina. Dostat mysl do správného rozpoložení. Nechat všechno být.

Jak tak sleduju Sama, šplhajícího po promočených kmenech, v myšlenkách se přenesu zpátky: zpátky do dětství, kdy jsme se s Georgem v parku poblíž našeho domu hecovali, kdo vyleze na prolézače až úplně nahoru. George byl o dva roky starší, odvážnější, ne tak opatrný jako já. „Polez nahoru. No tak, Alexi.“ Teď si ale uvědomím, že zapomínám, jaký měl hlas. Najednou chci Sama popadnout a držet ho a pak ho odvézt domu k Jody. Chci jí říct „Opatruj ho, Jody, opatruj ho“.

A jak o tom tak přemýšlím, uvidím ho: velkého psa, asi labradora, který se k nám řítí zpoza nedalekého křoví. Je tak padesát metrů daleko, ale všiml si Samova míče. Chce si hrát. Kurva. Vydám se k Samovi, nejdřív pomalu, pak naberu tempo. Musím dávat pozor.

„Same, neboj se, běží sem pes, nechceš mi dát ten balon?“

Sam se otočí a málem sklouzne dolů, pak vyděšeně zaplapá po dechu. Pes už je kousek od nás, pobíhá sem a tam a štěká. Sam se na mě zděšeně otočí. Pustí míč a běží ke mně. To nejhorší, co může udělat. Pes se nemůže rozhodnout, jestli se rozběhnout za balonem, nebo za utíkajícím dítětem. Zběsile vrtí ocasem. Nakonec usoudí, že s chlapcem bude asi větší zábava.

„Same, Same, on si chce jenom hrát.“

Rozběhnu se, popadnu ho a otáčím se tak, abych byl mezi ním a psem. Třese se hrůzou a vzlyká. „Ne, ne, ne, ne,“ chrlí ze sebe. „To bude dobré,“ opakuju.

Pes doběhne k nám, skáče a štěká. Odstrkuju ho a rozhlížím se po majiteli. Zpoza keřů se vynoří žena středního věku, v ruce vodítko a míček. Usmívá se. Úsměvem psích páníčků. Takovým tím úsměvem, který říká: „Miluju psy, každý je miluje, kdo by propána mohl mému pejskovi něco upírat?“

„Chce si jen hrát. Zbožňuje děti,“ řekne.

„Můžete si ho zavolat?“ zeptám se tak slušně, jak to jen jde, ale v hlase mi zní potlačovaný vztek.

Žena změnila tón.

„Je to přátelský pes, nikomu nic neudělá.“

Sam se mi noří do náruče, kňučí a vzlyká a snaží se dostat pryč. Žena si slyšitelně odfrkne, popadne psa za obojek a odvede ho pryč.

„Pojď, Timmy, budeme si hrát tamhle.“

Dívám se za ní, jak odchází. Naprosto netuší, jakou hrůzu to její zatracené psisko způsobilo, netuší, že za tím možná bude něco víc než jen dítě, které nemá rádo psy.

„Hej!“ zavolám. „Měl by být na vodítku. Neumíte sakra číst?“

Otočí se, zjevně překvapená mou zuřivostí.

„No tak,“ řeknu tiše Samovi a uhladím mu vlasy z obličeje. Potichu naříká a sám sebe objímá tak těsně, že má úplně bílé klouby prstů. „No tak, chlapče. Půjdeme do kavárny.“

Když odcházíme, ohlédnu se a vidím hlouček dětí, které si hrají s létajícím talířem. Jsou šťastné a samy mezi sebou spokojené, jejich rodiče sedí na nedaleké lavičce, povídají si, odpočívají. Bodne mě závistí. Jak lehký musejí mít život.

„Tati, teď bude kavárna?“

„Ano, jdeme do kavárny.“

„Můžu si dát šlehané mléko?“

„Ano.“

„Ten pes byl hrozný. Nemám rád psy.“

„Já vím.“

Tak to byl náš výlet do parku.

Kapitola čtvrtá

V kavárně je relativně klid. Nachází se mezi několika obchody a je to jeden z těch pseudohipsterských podniků, které tady v okolí poslední dobou vznikají, zacílený na střední třídu, a zejména na matky, co vyrůstaly na *Přátelích* a toužily po jejich kavárně Central Perk. Vybavení je celkem bohémské ve stylu hollywoodské restaurace 101. V rohu stojí starý jukebox Rowe AMI a na stěnách visí kýčovitě šedesátkové fotky smyslných žen a smutných, vykulených chlapců. Sama fascinují. Sedíme jako vždy vzadu na prostorné pohovce za velkým dřevěným stolkem plným komiksů a časopisů.

„Tati, proč má tamta paní zelený obličej?“

„Tati, proč mají ty děti nakreslené tak velké hlavy?“

Odpovím mu, že nevím, že taková prostě byla šedesátá léta.

Objednám si cappuccino, „nejlepší ve městě“, alespoň podle venkovní tabule, kde je mimo jiné také citát T. S. Eliota napsaný protivně ujetým písmem: „Svůj život jsem odměřoval kávovými lžičkami.“ Přinese mi ho barista, který má – samozřejmě – knírek jako filmový padouch z dvacátých let a upnuté retro tričko, pod nímž se mu rýsují žebra, a Samovi s velkou slávou naservíruje jeho šlehané mléko. „Tady máte, pane, naše nejlepší šlehané mléko od těch nejlepších krav v celém Somersetu.“

Sam se obdivně zahihňá. Ten barista je jeho hrdina. Z nějakého důvodu ho navzdory jeho společenské rozpačitosti fascinují charismatičtí a sebevědomí mladí lidé. Vůbec se jich nebojí, dokonce se jim i dívá do očí – což není vůbec obvyklé, mívá s tím problémy i u mě. Když byl batole, Jody ho brávala na oběd do univerzitní kantýny – byl z těch studentů jako u vytržení, takže mívala aspoň pár klidných chviliek pro sebe. Je to divné, ale roz-

tomilé. Je mi jedno, že jsem právě zaplatil čtyři libry za náprstek horkého kofeinu, za tohle to stojí.

Konečně máme chvíli klidu a bylo by skvělé, kdybych si se Samem mohl popovídat – zeptat se ho, jak to jde ve škole, co doma, co máma –, ale tak to u něj nefunguje. Povídání neprovozuje. Přinejlepším by přikývl nebo zavrtěl hlavou na přímé otázky, ale spíš by se ode mě odtáhl a rozčílil se. Tyhle naše společné chvíle jsou křehké – nevím, jak z nich vytěžit víc, abych zároveň všechno nezničil. Místo toho mu beze slov podám svůj iPhone a vezmu si ze stolku noviny. Sam se uvolní a hned si otevře svoji oblíbenou aplikaci Flight Track, která zobrazuje aktuální polohu komerčních letadel na jejich letech po celé zeměkouli. Když klepnete na malou ikonu letadla, objeví se okno s údaji o tom, odkud kam daný spoj letí. Těmhle informacemi je Sam posedlý. Postupně se naučil všechny hlavní aerolinky, nejčastější trasy, vzdálenosti mezi většími městy. Tohle asi je jeho nejvíc rainmanovská výstřednost. Okolní svět ho většinu času děsí – nebo pro něj přinejmenším představuje výzvu spočívající ve zvládnání té nekonečné řady nepředvídatelných smyslových vjemů – takže bych řekl, že Flight Track je určitý jeho způsob, jak ten svět prozkoumat. Hrozně rád sedí a zírá na obrazovku, chce, abych mu četl všechny informace, které si zobrazí. Občas mu ukážu, kde je zrovna tento měsíc teta Emma. To je moje sestra. Cestovatelka. Dva dny po svých osmnáctých narozeninách nastoupila do letadla a už se nikdy nevrátila. Sama to vlastně ani nezajímá, ale je to takový můj pokus o to, celý ten proces trochu zlidštit. Ukážu na obrazovce na Toronto. Minulý týden odtamtud Emma nahrála několik fotek na Facebook. Je na nich se dvěma dalšími ženami, které neznám, dělají blbosti na turistické projížďce lodí a v pozadí se tyčí špičatá televizní věž. Vypadá jako na všech svých ostatních facebookových fotkách: vesele, šťastně, bezstarostně, žijící daným okamžikem. Tak úplně jí to ale nežeru. V jejím pohledu se skrývá něco, co si pamatuju z dávných dob.

„Kdyby chtěla do Londýna na Heathrow, trvalo by jí to sedm hodin a patnáct minut,“ uvažuje Sam. „Mohla by letět z letiště Toronto Pearson. Letadlem British Airways nebo Air Canada. Proč se nevrátí?“

„Cestování ji baví,“ odpovím. „Ráda poznává nové věci.“

Je to zjevně trochu složitější. Buď ji cestování tak baví, nebo má strach vrátit se domů. Myslím, že to bude spíš druhá možnost. Ale z těch vzácných e-mailů, které mi píše, toho moc poznat nejde.

„Já můžu nové věci poznávat i tady. A taky na Mapách Google. Na Mapách Google taky můžu poznávat nové věci.“

„Já vím, ale to není úplně to samé, ne? Nejsou tam všichni ti lidé, zvuky, vůně...“

„Nic z toho nemám rád. Jsem autista,“ řekne.

Oba se té chvíle Samova sebeuvědomění zasmějeme. I když já tuhle okolnost vnímám jako nějakou zlomyslnou příšeru, Sam se k ní vesele hlásí – obvykle pro pobavení ostatních nebo aby se dostal z průšvihů. Jiné děti viní za rozbitý talíř, počmáranou pohovku nebo záhadně zmiželé sušenky své sourozence. Sam říká: „To autismus,“ a nenuceně tak odmítá jakoukoli vinu. Když se na to dívám zpětně, říkám si, že jsme mu asi neměli autismus vysvětlovat tím, že jsme ho přirovnali k Hulkovi („Vidíš, Same, David Banner s tím taky nemůže nic dělat, můžou za to paprsky gama!“).

Chvilku jsme potichu a pak:

„Máma mi koupila Xbox,“ oznámí.

„Aha,“ já na to. „No teda.“

Okamžitě o tom mám pochybnosti. Sam je už tak dost mlčenlivý – opravdu potřebuje další záminku, proč trávit čas o samotě? Hraje si sám skoro pořád, dokonce i ve škole – je to součást jeho poruchy nebo onemocnění, nebo jak tomu máme říkat. Nevadí mu hrát si s ostatními, dokud mu nijak nezasahují do toho, co chce dělat, a nesnaží se s ním moc mluvit. Vypadá to, že jeho definice přátel je „lidé, které tak nějak snáším“. Což asi není až tak divné.

Podobné vztahy máme všichni. Jakmile se na společenské systémy podíváte zblízka a začnete je rozebírat, zjistíte, že velká část vychází jenom ze zvyku. Procházíte si jednotlivé interakce: ptáte se, jak se kdo má, smějete se jejich blbým vtipům, říkáte, že se musíte potkávat častěji. Někde ve skrytu duše ale chápete, že to jsou vlastně jenom kecy. Tanec, série opakujících se společenských tiků. Není divu, že je z toho Sam zmatený. Pokud tomu dobře rozumím, autismus vlastně spočívá v tom, že při narození nedostane te žádnou příručku o tom, jak to všechno funguje. Samovi se zdá, že všichni kolem něj hrají takovou velkou hru a on ji musí pochopit za chodu. Je to pro něj vyčerpávající, i pro mě a pro Jody – protože my jsme ta jeho příručka. Musíme mu všechno vysvětlovat, pořád dokola, a některá pravidla mu nikdy nebudou dávat smysl. Třeba to, že ne vždycky je vhodné říkat, co ho zrovna napadne. Jenom za poslední měsíc jsme museli přetrpět několik jeho mučivých konverzačních výstupů:

(K Jodyině matce o jejích křečových žilách) „Proč máš v nohách trubky?“

(K našemu obtloustlejšímu sousedovi) „Máte obličej jako želé.“

(K řediteli školy během rodičovského setkání) „Táta říká, že tahle škola je pěkně na hovno.“

Takže si říkám, že možná není úplně nejlepší nápad dát mu herní konzoli, aby mohl dále utíkat. Nechávám ho sice hrát na svém telefonu, ale to je něco jiného: má rád aplikace s leteckým provozem a Google Earth, tam je aspoň nějaké propojení se skutečným světem. Ve hrách je ale hráč centrem vesmíru a veškerá aktivita se týká jeho. To je spíš opak toho, co by se Sam o životě potřeboval naučit. Ale na Jody se nezlobím, asi potřebuje nějaký oddech od jeho nekonečných otázek a záchvatů vzteku.

„Ještě si s mámou o tom Xboxu promluvíme,“ řeknu.

„Let VO 226 z Londýna do New Yorku je momentálně ve výšce jedenáct tisíc metrů,“ odpoví.

Domů – do Samova a Jodyina domova (nevím, jestli pořád ještě i mého) – se vrátíme něco málo po třetí. Jody stihla uklidit a vypadá svěže a skoro odpočatě. Bujné kudrnaté vlasy si sepnula do jakéhosi drdolu a polehává s novinami na pohovce.

„Můj chlapeček je tu! Stýskalo se mi,“ zvedne se a jde Sama obejmout.

„Byl hodný,“ řeknu. „Měli jsme malý problém v parku s jedním psem, ale Sam byl hodný.“

„Ten pes za mnou běžel,“ popisuje Sam. „V kavárně jsme měli šlehané mléko. Díval jsem se na Flight Track. Táta té paní se psem řekl ‚sakra‘. Mám hlad.“

To je další věc: před Samem nemůžete nadávat. Pokaždé si to zapamatuje a pokaždé vás prozradí.

Když vysvětlím, co se stalo, Jody mu udělá sendvič – jediný sendvič, který jí: s čedarem a indickou nakládanou zeleninou. Pak si odběhne hrát na svém novém Xboxu.

Tohle jsou pravidla, podle kterých se řídí Samovo stravování. Na jeho seznamu jsou čtyři přijatelná jídla:

sendviče s čedarem a indickou nakládanou zeleninou (bílé pečivo bez kůrky, žlutá zelenina nesmí být na okrajích sendviče vidět),

rybí prsty a tenké hranolky (rybí prsty musí být z Marks & Spencer nebo z Birds Eye. Ty z Lidlu ani nezkoušejte.),

těstovinové kroužky na toustu (někdy jsou přijatelná i písmenka, ale nikdy není úplně jasné kdy, takže to za to nestojí),

zapečená kolínka se sýrem (ale jenom přesně podle Jodyina receptu. Když je vařím já, skončí na stěně. Je ale fakt, že to je celkem spravedlivé zhodnocení mých kuchařských dovedností.).

K tomu můžete přidat cereálie k snídani, jogurt a ovoce pečlivě nakrájené na kostičky. Pečlivě na kostičky. Už jste někdy krájeli jablko na krychličky o hraně přesně jeden centimetr v pět ráno? Je to fuška – obzvlášť když

se v porovnání se strážníkem Gordon Ramsey tváří mírně a přístupně.

„Má novou herní konzoli, jo?“

„Jo, prodávala ji kamarádka po synovi. Asi je to nějaký starší model. Tak jsem si říkala, že by to mohlo být lepší než televize, aspoň sem tam.“

„Nebude pak ale trávit ještě víc času o samotě? Myslel jsem, že se snažíme, aby byl trochu společenější.“

„Počkej, my že se snažíme?“

„Víš, jak to myslím.“

„Vím, jak to myslíš. Ale možná není nic špatného na tom, když máš s ostatními dětmi něco společného. Konzoli mají všichni jeho spolužáci.“

„Dobře, tak jo. Promiň. Ale žádné *GTA*, jo?“

„Ne, to je jenom pro mámu. Zjistila jsem, že jezdit po městě a bourat jedno auto za druhým má celkem terapeutické účinky.“

Nastane křehká chvílka klidu. Jody začne roztržitě uklízet časopisy a omalovánky ze stolu a z podlahy.

„Jak se máš?“ zeptá se.

„Jde to. Chybíš mi.“

Na chvíličku při uklízení ztuhne.

„Taky mi chybíš,“ přizná tiše, než se dá znovu do pohybu, jako by ten moment chtěla setřást. „Co pořád děláš?“

„Však to znáš, pracuju. A dívám se na Danovu obrovskou televizi.“

„Rozhodně se vyhni nové řadě *Ve jménu vlasti*, je to hrozná kravina.“

„Krucí, nechce se mi věřit, že se na ni díváš beze mě.“

„Dělám ti tím velkou laskavost.“

„Až se vrátím, můžeme začít s nějakou tou skandinávskou kriminálkou, které byly hrozně in asi tak před pěti lety.“

Rozpačité ticho. Na tohle je asi trochu brzy.

„Nevím, kdy to bude, Alexi,“ řekne. „Momentálně to tady s tebou neovládám.“

„Já vím. Promiň. Nějak to vyřeším. Ale bylo by to super,

vrátit se. I kdyby jenom proto, aby ses přestala dívat na debilní seriály.“

Jody se nuceně usměje.

„Ty jsi prostě tak strašně roztěkaný a nepřístupný,“ řekne. „A když spolu mluvíme, tak je to vždycky spíš... hádka. Jenom se to všechno zhoršuje. Pamatuješ, jak jsme jeli za tvou matkou, když byl Sam ještě malý? Rozbilo se nám auto a Sam seděl v sedačce a brečel a vřískal, byla tma a lilo. Ale my jsme prostě...“

„My jsme prostě zpívali všechny písničky z *Malé mořské víly*, ve správném pořadí. Měnil jsem pneumatiku a u toho zpíval ‚Pod hladinou‘.“

„Zvládali jsme to, ne? Poradili jsme si. Dělali jsme si z toho legraci. Teď už to legrace není. Ani zdaleka.“

„Jsem hrozně unavený. Práce, moc toho nenaspím a...“

Okamžitě si uvědomím, že tohle jsem říkat neměl.

„Bože, a jsme zase u toho,“ povzdechne si Jody. „Pořád tvrdíš, že v práci se to zlepší, ale nikdy se to ještě nestalo. Domů se vracíš vystresovaný, ve stresu jsi celý víkend a ve stresu se v pondělí do práce vracíš. Nedokážu zvládat tohle a ještě navíc Sama. Musíš se s tím nějak vypořádat.“

„Já vím, jenže...“

„Ne, Alexi. Žádné jenže. Musíš s tím něco dělat, jinak se nevracej. Myslím to vážně.“ Snaží se zadržet pláč, ale slyším ho v jejím hlase a vidím jí ho v očích, v těch velkých hnědých očích, kterými mě k sobě před deseti lety připoutala. Nic neskrývají, panenky jsou velké a tmavé jako galaxie. A já tomu nemůžu čelit. Nemůžu čelit tomu, co s jistotou přijde.

„Musíš něco udělat s tou prací, musíš něco udělat sám se sebou, ale hlavně... hlavně musíš něco udělat s Georgem. Rozumíš?“

Už vím, že budu brečet i já. Protože ta trýznivá, šílená bolest, byť slabší než dřív, mi ještě pořád burácí pod povrchem jako obrovská tektonická deska. A najednou jsem hrozně rád, že Sam má nový Xbox a nemusí tomuhle všemu zase přihlížet.

Později sedím s Danem v malé místní hospůdce Old Ship Inn jenom kousek od jeho bytu. Je to takové osamělé dědictví industriální minulosti téhle čtvrti; rozpadající se fasáda z červených cihel, která jako by urážela okolní stavby ze skla, oceli a betonu. Uvnitř se těsná pár postarších chlápků, pod židlemi pospávají jejich psi. Některé z nich už známe. Frank s Tonym pracovali v šedesátých letech v loděnici, tahali náklad z lodí do obrovských skladů – rádi vysedávají na baru a zvesela vyprávějí historky o strašných pracovních nehodách. Pak je tu Alfie: ten každou druhou neděli pořádá rokenrolovou diskotéku a pořád ještě nosí modré semišové boty, které si koupil v padesátém sedmém (a které jsou dneska tak ošoupané, že připomínají jeho plešatou hlavu). V rohu sedí starý Sid a sám se sebou hraje šachy, po ruce malého Guinnesse. Nejednen neprozřetelný štamgast už se k němu přiloudal, plácl ho po rameni a zeptal se, jestli si nechce zahrát. Sid je vždycky odstrčí nebo jim začne hlasitě nadávat. „Kristepane,“ říká vždycky barman. „Nevotravujte Sida, když hraje.“ Legenda praví, že hraje proti duchovi své zesnulé manželky. Možná prostě jenom chce trochu klidu a ticha.

Stejně jako její zákazníci je i hospoda omšelým pozůstatkem starých časů. Na rozdíl od dlouhých řad domků, jejichž obyvatelům původně měla sloužit, je ale pravděpodobně na seznamu chráněných památek. Teď tady stojí osamocená a pravidelných zákazníků-důchodců, kteří si pamatují, že tady kdysi všude byly řadovky, je mín a mín. Plus já a Dan. Chodíme sem, protože tu mají levné pivo a prodávají tu normální brambůrky. V těch velkých řetězcích barů a vináren a bister lemujících přístav brambůrky neprodávají. Tam dostanete akorát miniaturní mističky s olivami za pětilibrovku. Fakt díky, Evropo, za tohle můžeš ty.

„Tak cos dneska dělal?“ zeptám se a usrknu si pěny.

„Blbnul jsem na Macu,“ odpoví Dan. Má nejnovější Apple Mac s obrovským monitorem. To asi kvůli tomu

navrhování webů nebo hudební produkci nebo... Bože, co já vím.

„Chodíš teď s někým?“ zeptám se.

„Ne, ani ne, kámo. Chvilku jsem byl s Nikki, ale bylo to takový divný.“

Nikki pracuje v malém designovém ateliéru, pro který Dan občas něco dělá. Je to tam plné kluků lehce přes dvacet, co se oblíkají výhradně v obchodech pro teenagery – kromě těch vintage triček s ironickými potisky, za které platí horentní sumy na eBai. Všichni jsou do Nikki hrozně zabouchnutí, protože je o tři roky starší, je krásná a úžasně jí to jde s Photoshopem. Tajně mezi sebou soupeřili, kdo ji jako první někam pozve, ale pak udělali tu chybu, že k tvorbě nějaké reklamní kampaně na sociálních sítích přizvali Dana. Chudáci neměli šanci.

Dan je určitým způsobem pohledný. Má krátce střížené tmavé vlasy, opálený obličej s pohledem laně a takový přirozený smysl pro styl, který přesahuje uniformitu těsných džínů, upnutých košil a úzkých čepic jeho kolegů. Sedí tady v pleteném svetru s copánkovým vzorem, zapnuté košile a černých plátáčích. Barevně je to dokonalé, materiál je skvělý a perfektně mu to sedí, klidně by mohl dělat modela na focení. Co mu ale dodává to kouzlo, je jeho šarm, přímo z něj vyzařuje. Bzučí kolem něj jako nebezpečně přetížená elektrická zásuvka.

„Dane, díky, že mi pomáháš. Je to na mě všechno trochu... moc.“

„V pohodě. Jsme kámoši. Jsem rád, že jsi u mě. Připomíná mi to starý dobrý časy. Dneska jsem Lukovi pomáhal s podcastem. Připomnělo mi to, jak jsme na starým počítači mého otce provozovali vlastní rádio.“

„Rádio Shogun – nejlepší West Coast hiphopová stanice v Somersetu.“

„Skupina Wu Tang u vás doma ve Weston-super-Mare.“

„Jo, musím se ti ale přiznat, že jsem West Coast hip hop nikdy moc nemusel.“

„Já vím, Alexi, já vím.“

Chvilku ty vzpomínky necháme viset ve vzduchu.

„No a... Jak se má Sam?“ zeptá se Dan.

„Jde to. Však víš. Sam.“

„Pořád uvažujete, že byste ho dali pryč z tamty školy?“

Překvapuje mě, že si to pamatuje, ale připadám si nepřirozeně, když o tom s ním mluvím. Celé ty roky, co se známe, a během všeho, čím si procházíme, jsme se vždycky bavili jenom o filmech a o muzice. Všechno ostatní jsme tím vyfiltrovali. Zabolí to, když se na povrch dostane něco temnějšího.

„Nevím, řešíme to spolu. Jsi v pohodě? Myslím s prací a tak?“ zeptám se.

„Jo, jo, je to občas trochu zmatek, ale když děláš ty správné věci pro ty správné lidi, nasčítá se to. Většinou se mi ozvou, když se něco podělá, když na ně nějaký důležitý klient začne dennodenně řvát. Ale znáš mě, prostě si řeknu *Tak jo, do toho*.“

Tak jo, do toho je Danova motivační hláška. Vždycky když se musí do něčeho nahecovat, zašeptá si to a pak to udělá – ať už jde o návrh nové značky nějaké multimilionářské služby nebo skok do moře z clevedonského mola. Jakmile to vysloví, musí to udělat.

„Proboha, Dane, já vůbec nechápu, jak takhle můžeš žít,“ řeknu trochu ostřeji, než jsem čekal. „Připadá mi, jako bych pořád stál nad nějakou propastí, ale co teprve ty... Jak to, že ti to nevadí? Jak to, že nejsi v jednom kuse posranej strachy?“

Usměje se a zírá na své pivo. Z praskajícího přehrávače zní Otis Redding a jeho píseň „These Arms of Mine“. Sid přesouvá figurky po šachovnici. Přes závěs rozežraný od molů dovnitř pronikne světlo auta a přejeje po stěně s tapetou špinavou od tabáku.

„Nemusím řešit takový... takový věci jako ty – opravdový věci, opravdový lidi,“ odpoví konečně. Podívá se jinam. Chvilku to vypadá, že chce něco dodat, už to má na jazyku, ale pak to zmizí. Nakonec se zeptá: „Umíš si mě představit, jak prodávám hypotéku?“

„Ne. Ale před pár lety jsem si tak nedokázal představit ani sebe. A vidíš.“

Zasmějeme se a cíleně se snažíme změnit téma.

„Když to nesnášíš, tak bys toho měl nechat.“

„Nemůžu, mám vlastní hypotéku, kterou musím splácet. Sam chodí k logopedovi a stojí nás to hrozně moc. Jody nepracuje...“

„Alexi, poslouchej mě. Když to nesnášíš, měl bys toho nechat.“

Povzdechnu si a dopiju pivo.

„Každý ví, co je pro mě nejlepší.“

„Vydrž chvíli,“ přikáže. Vstane a rozcuchá mi vlasy způsobem, který by mě u kohokoli jiného rozčílil. Pak zamíří k baru, objedná další dvě piva a vrátí se.

„Takže, opět čas trochu zavzpomínat. Pamatuješ, jak jsme se dívali na *Battlestar Galactica* – tu novou sérii, ne tu starou,“ řekne. Takový konverzační obrat jsem nečekal.

„Aaano.“

„Říkal jsem ti, že to ve skutečnosti není o zabijáckých vesmírných robotech, ale o válce v Iráku.“

„Aaano.“

„A cos na to řekl ty?“

„Řekl jsem ‚Dane, proboha, tohle je úplně zjevně seriál o zabijáckých vesmírných robotech‘.“

„A to je ten problém!“ vyhrkne Dan a pro efekt třískne svou sklenicí, takže se trochu piva rozlije na stůl. „Jsi ten největší myslitel, kterýho znám, všechno analyzuješ, na všechno máš nějakou teorii. Ale jakmile k nějakému názoru dojdeš, ani zaboha ho nezměníš. Co když se na to všechno díváš úplně špatně?“

Dlouze a přemýšlivě se napiju a pak pivo opatrně polo-
žím.

„Dane. Vážím si toho, co se mi snažíš říct, opravdu. Ale je to komplikovaná situace a nemůžu se z ní dostat prostě jenom tak, že to nechám být. A taky, *Battlestar Galactica* je seriál o zabijáckých vesmírných robotech – akorát že hodně mladých lidí si do toho projektuje význam, který

tam není, protože mají špatné svědomí z toho, že se dívají na seriál o zabijáckých vesmírných robotech, místo aby se dívali na zprávy o opravdové válce v Iráku.“

„Každý si utváří vlastní realitu,“ řekne Dan a vystřihne ten svůj absurdně rozkošný úsměv, který mu bezpochyby zajistil už pěknou řádku lukrativních zakázek.

„Ježíš, Dane, do tohohle se dneska pouštět nebudem,“ zaúpím. „Podej mi radši další brambůrky a změňme téma. Už nechci slyšet nic o práci, svém životě ani vesmírných robotech.“

Hodinu nato jsem sám u Dana, který, jak se dalo čekat, šel do klubu na párty s názvem Wicked Glitch, kde se pouští jenom zremixované soundtracky z osmdesátkových akčních her. Něco takového bych poslouchal na vysoké, během té tříleté oázy nehlídané a nekomplikované zábavy. Bože, bavil mě dokonce i Kant. Občas si říkám, jestli to tehdy byl ten opravdový Alex nebo jenom nějaká maska.

Jako obvykle se pustím do nafukování matrace a pak si na Danově obrovském Macu zkontroluju e-maily. Mám dvě zprávy. Jednu od Jody, přeposlaný mail o schůzce v místní škole, která má dobrou pověst ohledně práce s autistickými dětmi. Druhou od Emmy. Prý uvažuje, že by se vrátila do Anglie. Neuvěřím, dokud to nevidím.

Ve čtyři ráno mě vzbudí Dan, který se vrávoravě vrací s nějakou ženou. Hihňají se a jsou samé „pššt“, pak je chvíli ticho a potom obrovská rána. Jdu se podívat, co se stalo, a najdu je zaklíněné v sobě na zemi Danovy uzoučké chodby, změť opálených končetin jako po nějaké sexy bouračce.

„Jsme zaseklí,“ zamumlá Dan. „Líbalí jsme se a teď jsme zaseklí.“

„Ahoj, já jsem Donna,“ představí se žena. „Po tý zpěvačce z Elastiky. Můžeš nám pomoci?“

Přestanu v duchu počítat, kolik je podle hudebního vkusu jejich rodičů Donně let, a rozsvítím světlo. Donna se zády opírá o stěnu, Dan je nad ní nakloněný, kolena na-

máčknutá na sobě, ruce na podlaze z obou stran Donniny hlavy a snaží se nespadnout. Donna má jednu nohu mezi těma Danovými a druhou ve vzduchu. Má na sobě velmi krátké stříbrné metalické šaty, které by v téměř jakékoli situaci kromě této vypadaly skvěle a sofistikovane.

„Tak jo,“ řeknu. „Asi vím, co je třeba. Dane, trochu tě nadzvednu a pak tě jakoby žduchnu na bok.“

„Dobře,“ souhlasí. „Jenom mi dej chvilku, ať se na to připravím. *Tak jo, do toho.*“

Chytnu ho za boky a vytáhnu ho nahoru, Donnina noha se osvobodí a vyzuje se jí při tom naleštěná bota na nízkém podpatku. Dana se mi s jeho pomocí podaří natlačit dopředu, až nakonec se smíchem spadne vedle Donny, která se mezitím pomalu škrábe po stěně nahoru.

„Brní mě hlava,“ postěžuje si Donna.

„Někdo něco k pití?“ zeptá se Dan. „Určitě se všichni shodneme, že se to dneska ubírá skvělým směrem.“

„Já si radši půjdu zase lehnout,“ řeknu. „Zítřka mám dlouhý den – vlastně dneska. Kriste, už je půl šestý. Vy dva blázní se tady mějte. A pamatujte si, že do chodby jediné v řadě za sebou.“

A když Dan potichu pustí nějakou písničku od Hot Chip, přemýšlím nad ním, svým starým kamarádem, a nad tím vším, co jsme spolu zažili, a jak má v sobě takovou jiskru života – jako moje sestra Emma. Jak to dělají?

Ležím v posteli a poslouchám tichý hukot letadla, které po rozjasňující se obloze směřuje k bristolskému letišti. Jeho zvuk se hypnoticky mísí se sípěním matrace a moje záda pomalu přistávají na tvrdou podlahu.

Kapitola pátá

Když jsme přijeli druhý den po Samově narození z porodnice, byli jsme úplně v rauši z koktejlu štěstí, adrenalinu a spánkové deprivace. Co se týče Sama, jenom brečel. Vřískal a klapal pusou a křičel, zuřivě natahoval svoje pidi ruce a nohy. Skoro každý večer jsem ho v kočárku brával na dlouhé procházky prázdnými ulicemi na předměstí. Zpíval jsem mu a vykládal si s ním, dokud se neuklidnil, pak jsem ho vzal domů na kojení. Měl pořád hlad. Zkoušeli jsme mu dávat pít z lahve, aby si Jody aspoň jednou za čas odpočinula, ale, bože můj, ani ho nehnulo – už tehdy byl v jídle vybíravý. Vzpomínám si, jak jsem mu jednou stříkl trochu mléka do pusy a už to skoro vypadalo, že to bude v pořádku – ale pak si v mé náruči pozvracel celý obličej spoustou natrávené dětské výživy. Je to taková vtipná vzpomínka provinilého rodiče, které se nikdy nezbavím.

Když pak přešel na pevnou stravu, rychle si vytvořil velmi specifické jídelní preference. Dobrovolně jedl jednu konkrétní bio přesnídávku jedné konkrétní značky a jenom jednu konkrétní příchuť a my se tolik báli, že ji přestanou vyrábět, že jsme nakoupili dvě stě skleniček a uskladnili je v kůlně na zahradě. Mezitím nás ostatní zahlcovali dobře míněnými, ale pěkně otravnými radami:

„Zkoušeli jste zeleninu krájet na špalíčky?“

„Zkoušeli jste mu dávat jídlo v misce místo na talíři?“

„Zkoušeli jste to jídlo servírovat nějak vtipně?“

Vždycky jsme se jen usmáli a poděkovali jim za skvělou radu, kterou jsme už zkoušeli tolikrát – třeba tehdy, když jsem plátek šunky, dvě olivy a červenou papriku naaranžoval do překvapivě přesné napodobeniny prasátka Peppy (bohužel nakonec absolvovalo neplánovaný dramatický let kuchyní). Možná nám tyhle formativní zážitky mohly napovědět, že na Samovi je něco zvláštního. Tehdy jsme se

ale já a Jody skoro nebavili, natož abychom probírali Samův psychologický vývoj. Jenom jsme si vytrvale rozdělovali práci. Stali se z nás obchodní partneři a naší prací bylo probojovat se dnem, aniž usneme na záchodě nebo v supermarketu v oddělení s plenkami. Byli jsme ale spolu, byli jsme odhodlaní a věděli jsme, že to zvládneme, protože mezi námi bylo tolik lásky.

Nad tímhle vším přemýšlím, zatímco sedím vedle Jody před kanceláří sekretářky na Svatopetrské základní škole v klidné okrajové části města. Je to třetí škola, kterou zkoušíme, co jsme se rozhodli Sama vysvobodit z jeho současného pekla. Školní inspekce ji hodnotí jako „vynikající“, asi o milimetr patříme do jejího spádu, a co je nejlepší, Sam už tam někoho zná. Olivia myslím chodila se Samem do školky a Jody zůstala s její matkou v kontaktu – vychytralý společenský manévr vzhledem k tomu, že jejich rodina bydlela v Southville v obrovském měšťanském domě, který je na seznamu chráněných památek druhého stupně, má pět pater a zvukotěsnou multimediální místnost ve sklepě. Obě děti spolu z nějakého důvodu vždy vycházely, přestože Sam se jednou Olivii pokusil pohrbit na pískovišti.

Na dnešní dopoledne jsem si vzal vzácné čtyři hodiny volna, zajel vyzvednout Jody, a zatímco jsme se vláčeli přes roztahané bristolské předměstí, nepromluvili jsme spolu ani slovo. Oba víme, jak to je. Sam zápasí se školou – a ne akademicky. Teda, akademicky samozřejmě taky, ale to není ten hlavní problém. Hlavní problém je, že nevychází s ostatními dětmi. Ne tak, jak by potřeboval. Nezapojí se do her na hřišti, aniž se rozbere nebo ukradne balon nebo někoho zkope – kvůli tomu se z něj stal samotář. Co hůř, stal se z něho cíl. Děti ví, že se jim od něho dostane bezprostřední reakce, a využívají toho. Jsou jako piraně, cítí ve vodě krev a přivádí je to k zběsilosti. Neví, že ho šikanojí, prostě to tak je. Možná za to může instinkt: vyloučit nedochůdce a vyloučit ho ze společnosti pro bezpečí celé skupiny. Víím jedině to, že Sam si s ostatními dětmi

nehraje. Myslíme si, že ve vlídnější škole bez městských kluků, kteří se v přeplněných třídách snaží vybojovat svou pozici alfa samce, by možná mohl víc zapadnout. Stojí to za zkoušku. Musí to za ni stát.

„Můžete jít dovnitř,“ vyzve nás sekretářka, laskavá žena, která vypadá tak starobyle, že by jeden věřil, že tuhle školu navštěvovala hned po jejím otevření na začátku devatenáctého století. Jsem natolik zaneprázdněn představou, jak v nabíraném čepci na břidlicovou tabulku zapisuje násobilku tří, že do mě Jody musí šťouchnout, abych se dal do pohybu. Jsme uvedeni do malé kanceláře, které vévodí mohutný dřevěný stůl plný papírů a pákových šanonů. Vzadu je staré stahovací okno – drží lehce pootevřené díky hrníčku s nápisem „Buď v klidu a pokračuj ve výuce“. Řeknu si, že za to má tahle škola první černý puntík. Popraskané stěny jsou pokryté tucty dětských kreseb a malůvek. Některé z nich zobrazují v rozkošných barvách jednoduché čtvercové domy a šťastné rodiny, ale všimnu si i scény, kde dva muži v černém poráží krávu.

„Dobrý den, já jsem slečna Dentonová, ráda vás poznávám,“ ozve se měkký, přátelský hlas zpoza levného monitoru na stole, který stojí nesouměrně nakloněný dolů na hromádce učebnic. Slečna Dentonová se postaví a podá nám ruku. Je jí něco málo přes třicet a je droboučká, třebaže díky zářivým květinovým šatům její přítomnost víc vyniká. Krátké vlasy má vzadu stažené sponou, na rtech jasně červenou rtěnku. Vypadá přátelsky a temperamentně, úplný kontrast k tomu pochmurnému zástupu zdrženlivých učitelů, kteří se nám v začátcích Samova mizerného vzdělávání snažili dodat sebedůvěru.

„Já jsem Jody a tohle je Samův otec, Alex.“

Nejsem „můj manžel Alex“, byl jsem degradován na biologického rodiče.

Potřesu si se slečnou Dentonovou rukou a snažím se nedat najevo nic než nadšení. Připadám si jako u pohovoru nebo nějaké zkoušky. Nevím. Víím ale, že nechci selhat.

„Chápu správně, že Samovi dělá problém zapadnout?“

zeptá se. „Diagnostikovali mu loni poruchu autistického spektra, je to tak?“

„Ano,“ řekne Jody. „Je hrozně...“

Odmílčí se, zjevně přemýšlí, jak pojmout osm let zápasení do jedné věty, aniž to bude znít, jako by se snažila prodat vydavateli jednu z takových těch biografií někoho, kdo si v životě hodně vytrpěl.

„Vždycky byl trochu pozadu, co se týče vyjadřování,“ pokračuje. „Odkáživa je hodně úzkostlivý. Nejdřív jsme si mysleli, že má něco se sluchem, tak jsme ho nechali vyšetřit, ale tím to nebylo. V jednom kuse jsme byli u doktora, ale ten nám pořád jenom říkal, ať ho hlídáme. Jenomže co jsme vlastně měli hlídat? Ve školce, kam potom začal chodit, věděli, že s ním něco není v pořádku, ale neuměli mu pomoci. První člověk, který v souvislosti s ním zmínil autismus, byl školní poradce pro děti se zvláštními potřebami, ale... Co to tehdy řekli, Alexi?“

„Řekli, že to s ním není až tak špatné, aby mu mohli přidělit osobního asistenta. Nedostali by na to peníze. Každé ráno byl ale hrozně rozrušený. Musel jsem ho do školy vodit. Takhle začínal každý den, víte. Boj při oblékání, cestou do školy, a pak jsme si o něj celý den dělali starosti. Později se to trochu zlepšilo, ale...“

„Pořád není šťastný,“ řekne Jody. „Ať to znamená cokoli.“ Letmo na mě pohlédne a pak se rychle odvrátí. „Je hrozně osamělý.“

Jody vytáhne z kapsy kabátu kapesník a opatrně si otře oči.

Slečna Dentonová se soucitně usměje a pak nám veselým tónem začne vyprávět o své škole. Chodí na ni čtyři sta dětí, takže je dost velká, ale přesto tvrdí, že má domáckou atmosféru. Mluví o „důrazu, který kladou na vytváření vstřícného, láskyplného prostředí“. Několik učitelů má s autismem zkušenosti. Je to všechno dobře nacvičené, ale přesto od srdce. Tiše ve mně začíná narůstat naděje – totéž cítím u Jody. Škola má obvykle plno, ale nedaleko zrovna otevřeli waldorfskou základku a několik dětí na ni přešlo.

Bylo by tu pro Sama místo. Pokud bychom chtěli. Museli bychom ho ale přesunout rychle.

„Popřemýšlejte nad tím,“ doporučí nám slečna Dentonová. „Znamenalo by to pro vás delší dojíždění, nějakou přípravu. Ale my bychom udělali, co bychom mohli. Možná byste ho mohli přivést na prohlídku školy. Může se setkat s dětmi a s učiteli. Samozřejmě mu nemůžu slíbit spoustu odborné asistence, ale zkrátka jsme taková šťastná škola.“

Šťastná škola. Je to divné, že by tohle měla být nějaká přednost. Neměly by o štěstí dětí usilovat všechny školy? Ale uklidňuje mě, že je ochotná přiznat, že tak to není. Místo toho je štěstí bráno jako prchavá komodita. Nemůže být zaneseno v žádném vzdělávacím nebo obchodním plánu – vlastně v žádné plánovací tabulce. Nedá se přidělit žádným vládním grantem. Nenabídnou vám ho v rámci žádného měsíčního tarifu u Sky (což mi připomíná, že v Bristolu zrovna testují superrychlé širokopásmové připojení, 200 MB, optické vlákno, až domů... Sakra, to jsem se trochu nechal unést). Pokud by to se štěstím fungovalo takhle, pořídili bychom si ho všichni. Zaregistrovali bychom si ho online. Stáhli a nainstalovali bychom si šťastnou aplikaci. Na ceně by nezáleželo. Zaplatili bychom čímkoli.

Sekretářka nás vyprovodí. V tichosti zamíříme na malé parkoviště. V hloží okolo dětského hřiště zpívají ptáci. Nastoupíme do auta a dlouho jen tak sedíme.

„Líbí se mi to,“ řekne Jody.

„Mně taky.“

Nemůžeme si pomoci. Navzdory všemu, všem těm temným mrakům, které se nad naším vztahem stahují, tam sedíme a usmíváme se. Jako když jsme zjistili, že je Jody těhotná. Bylo to tak brzy – až moc brzy – v našem vztahu. Byli jsme děti – teda, mně bylo sedmadvacet, ale máme jednadvacáté století, takže jsem byl v podstatě adolescent. Celé hodiny jsme se dívali na ten těhotenský test, na ty dvě modré čárky, které znamenaly těhotenství, a křenili se jako opilí.

„Zajedeme sem se Samem?“ navrhu.

„Můžeš si vzít ještě další volno?“

„Určitě jo. Tohle je důležité.“

„Dobře. Díky. Bydlíš u toho idiota Dana?“

„Jo.“

„Už jsi zjistil, čím se vlastně živíš?“

„Bohužel ne. Asi to má něco společného s designem.“

Pochybuju, že to vůbec někdo ví.“

„Za deset let bude ředitelem nějakého divného start-upu, co se zabývá sociálními médii. Fakt, najdeme ho na obálce časopisu *Wired* v bílém roláku a v rozhovoru bude mluvit o tom, jak utratil svou první miliardu.“

Nastartuju a auto se rozjede od školy směrem do centra Bristolu. Zpátky do našich opravdových životů. Životů, které se od sebe oddělily. A když Jody vystoupí a jde ke dveřím našeho domu, přes veškerou pozitivitu dnešního dopoledne mi připadá, že jsme si nikdy nebyli tak vzdálení.

Kapitola šestá

Do práce se dostanu ve dvě. Daryl je pryč, dělá nějaké oceňování, stojí u někoho doma ve svém proužkovaném obleku a láme si hlavu nad psacími deskami a laserovým měřidlem. Paul a Katie si o sebe pod stolem líně otírají nohy a věnují se papírování. Já mám před sebou dvě schůzky ohledně hypoték: jeden rádoby developer, který si chce koupit starý kostel poblíž Gloucester Road, a jeden postarší pár přecházející z obrovského rodinného domu do úhledného bytu v Cliftonu. Poslední z jejich tří dětí opustilo domov, je to tam pro ně prý už příliš velké. Rádi by uvolnili nějaký kapitál a vyjeli si společně trochu do světa. „Ten dům je hrozně prázdný,“ říká manželka s takovou věcnou marností. Podívám se na jejího muže, ten souhlasně přikyvuje. V očích mu ale vidím – a jsem si tím tak nějak celkem jistý – úlevu.

O tři hodiny později jedu zpátky domů vyzvednout si nějaké oblečení a knihy. Knihy mi chybí. Když jsme se sem před osmi lety nastěhovali, horní chodbu jsem proměnil v něco jako studovnu nebo knihovnu, s řadou poliček plných paperbacků, komiksů a mých starých knih z dob studií. Každé dopoledne se tam batole Sam přivalilo a systematicky vytahalo tolik knih, co to jen šlo, a pak je naskládalo před dveře do naší ložnice. Se zalepenýma očima jsem vstával, abych zjistil, odkud se to šustění bere, a vždycky jsem zakopl o hromádku klasiky nakladatelství Penguin. Nakonec nás to přestalo bavit a velkou část knih jsme naskládali do krabic, které jsme strčili na půdu.

Jody mě pustí dovnitř a já se probouju obývánkem, kde je koberec plný roztrhaných komiksů a kartiček s Pokémony. „Proboha, Jody, musíš po sobě začít pořádně uklízet,“ zavtipkuju nesměle. A pak se pořádně rozhlédnu a on to

není ten klasický nepořádek po Samovi, z knížek a z novin jako obvykle. Na podlaze a na reproduktorech od rádia leží několik špinavých talířů. Na koberci je tmavý flek od něčeho rozlitého. Na gauči se válí Samův pomačkaný domácí úkol, celý od drobků a upatlaný od indické nakládané zeleniny. Znovu se podívám na Jody. Mihotavá záře televize jí na obličej vrhá stín. Slabě se usměje, ale vypadá vyčerpaně.

„Zajdi si pro ty věci, Sam je u sebe a hraje si na Xboxu.“

Chvilinku jen tak tiše stojím a znovu se rozhlédnu po místnosti. Působí to, jako by se všechno hroutilo.

„Jenom si říkám, jestli bych se neměl nahoru spíš proplížit a nerušit ho? Nerad bych ho rozčílil.“

Jody pokrčí rameny a zhluboka si povzdechne. Chtěl jsem tím vyjádřit, že o ni mám starost, ale ona samozřejmě prokoukne každý můj pokus o lest, jako vždycky.

„Jak chceš, Alexi.“

Jdu nahoru a ze Samova pokoje uslyším dobře známý zvuk herního ovladače, slabé plastové klikání a mačkání, které se nese chodbou. Překvapivě slyším taky klavír – jemnou, pomalou, lehce sentimentální hudbu z nějaké hry, co má puštěnou. Aspoň že to teda rozhodně není *Call of Duty*. Zaklepu na dveře a otevřu. Uvnitř sedí Sam se zkříženými nohama na posteli, LCD obrazovka a Xbox 360 namačkané na pidi stolku z IKEA naproti němu. Nad tím visí obrovská mapa světa, kterou jsem koupil loni a nakonec ji musel přibít hřebíky, protože v noci pořád padala na zem, což Sama děsilo. Kromě toho tam jsou klasické dětské věci a krámy – poházené oblečení a hračky, obaly od sladkostí, akční figurky s vyvrácenými končetinami.

„Čau Same, co to hraješ?“ zeptám se a hned si uvědomím, jaký tu mám potenciál na casablancovský vtíp, který by ale osmileté dítě absolutně nedocenilo.

„*Minecraft*, *Minecraft*,“ odpoví, aniž zvedne pohled od obrazovky.

O *Minecraftu* jsem už samozřejmě slyšel, ale nikdy jsem ho nehrál. Na obrazovce vidím rozlehlou hranatou krajinu

pokrytou trávou a kameny a posetou robustními stromy – Sam teď zjevně jeden z nich kácí neobratně nakreslenou sekerou. Na pozadí hraje posmutnělá klavírní hudba a vytváří podivně vlídnou atmosféru. Je to skoro hypnotické.

„Je to sranda?“ zeptám se bezstarostně.

„Stavím chatu. Velkou, dvoupatrovou a s ložnicí. Sedni si, tati. Sedni si a dívej se.“

„Dařilo se ti dneska ve škole?“

„Abych tu chatu mohl postavit, musím pokácet tenhle strom.“

„To je super. Ale co ve škole, byl to dobrý den, nebo smutný den? Same?“

„Jo. Tati, dívej na ta prasátka, jsou srandovní.“

Zírám na obrazovku. Prasátka jsou složená z růžových krychliček, jako z nějaké divné kreslené pohádky. Nevím, co na to mám říct ani jakou roli v té hře hrají. Nastane dlouhé ticho, Sam hraje dál, kácí stromy a pobíhá kolem. Pohrávám si s klikou, napůl v pokoji, napůl na chodbě, vůbec nevím, jak komunikovat. Po minutě to začne být trochu trapné. Teatrálně se podívám na hodinky – i když mě Sam nevidí a jediné, co na mě čeká, je byt, ve kterém Dan hraje v trenkách videohry.

„Same, já už musím.“

„Ne. Dívej se, tati, umím stavět věci.“

Ale k čemu to je, ptám se sám sebe. Když jsem já byl malý, v těchhle hrách se stříleli záporáci a překonávaly rekordy. Ani zdaleka v nich nebylo tolik krabicových prasat do chlívku.

„Pro dospěláky to moc není,“ zamumlám nakonec. „Tátové počítačové hry nehrajou.“

„Neeee,“ zakvílí. „Chci, aby ses díval!“ Řekne to tím kňouravým tónem, který často předchází záchvatu, a já odpovídajícím způsobem znervózním. Tentokrát ale jenom zvedne zrak od obrazovky a podívá se přímo na mě, v očích jako by se mu zračilo zklamání. Já už jsem ale nervózní a netrpělivý – vím, že později si budu připadat špatně, že jsem ho takhle opustil, ale říkám si, že musím